

Tisztázódó szerepek

■ JELENTÉS A GYERMEKOTTHONBAN DOLGOZÓ PSZICHOLÓGUSOK SZAKMAI MŰHELYÉRŐL¹

Az NCSSZI gyermekotthoni referensének közreműködésével, az ICSSZEM Gyermekvédelmi Főosztálya eszmei támogatásával és finanszírozásának segítségével intenzív együttgondolkodásra gyűlt össze közösségünk Salgótarjánban 2006. március 29-31-én.

A felvetett gondolatok az alábbi három fő téma köré csoportosíthatók: a) a gyermekotthoni ellátás rendszerének erősségei és problémái, benne a pszichológus helyzetének jellemzői, b) az ellátás fejlesztésének iránya a pszichológus szemszögéből, c) a jelen helyzetből kiinduló konkrét javaslatok kidolgozása.

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a gyermekvédelmi intézmények mind anyagi, mind emberi eszközei magas szinten képesek biztosítani a gondozottak fizikai ellátását, igen komoly anyagi ráfordítással és emberi energiával töreksenek a gyermekek nevelésére és oktatására (kulturált környezet, programok, nyaralás, stb.). Azt tapasztaljuk, hogy a „kimeneti oldal eredményei” nem állnak arányban a befektetett munka és pénz mennyiségével. Azaz a gondozottak közül sokan nem képesek élni a felkínált lehetőséggel.

Ennek elsődleges okát abban látjuk, hogy a családjukból kiszakadt gyermekek mindegyike érzelmi sérült – függetlenül attól, hogy ezt aktuálisan jelzi-e valamilyen magatartászavarral vagy egyéb tünettől. Az ép személyiségfejlődésű gyermek szükségletei szerint kialakított pedagógiai rendszer kínálata nem tud kapcsolódni az érzelmi sérült gyermek szükségleteihez. A gyerekek nagy százaléka identitásában bizonytalan, alacsony önértékeléssel és én-erővel rendelkező fiatallá válik, aki veszélyeztetett a drog-függőség kialakulására, az agresszor- és az áldozatszerepre, a bűnöző életmódra és a promiszkuitásra.

A jelenlegi szak személyzet nem rendelkezik megfelelő eszköztárral e problémák kezelésére. Az eszköztelenség az egyik oka a szakemberek kiegészésének és a magas fluktuációnak. Még nem rendelkezünk elegendő mentálhigiénés védelemmel a munkakörrel járó magas szintű érzelmi terhelés feldolgozására. A dinamikus rendszer-szemlélet – amely hatékony védelmet adna, illetve fokozná a hatóerőt – nem jelenik meg sem a szabályozásban, sem a pedagógiai elvekben, sem a szervezés, illetve a nevelés gyakorlatában. Az intézmények szervezeti rendje, a különösen magas felelősségi szinttel járó munkakör jellegének megfelelően, általában hierarchikus és ebbe a rendbe nem tud harmonikusan illeszkedni a segítő szerep számára elsődlegesen fontos személyközpontú mentalitás.

A pszichológus szerepe nem tisztázott, a szervezetben elfoglalt helye területenként változó képet mutat. Sokan dolgoznak a szakmai kapcsolatoktól elzárva, elszigetelten. Nagy a pályakezdő fiatalok részaránya. A pszichológus felé irányuló elvárás sokszor irreálisan magas, vagy ellenkezőleg, erős rejtett ellenállásba burkolt bizalmatlan légkör veszi őt körül. Figyelme és tevékenysége egyaránt irányul a gondozottak, a nevelőik és gondozóik, illetve a vezetés felé. A tör-

vényi szabályozás a létszám-norma megállapításában nem veszi figyelembe sem azt, hogy minden gyermek „speciális” igényű, sem azt, hogy a családmódel-jellegű ellátás bármely tagjának támogatása csak a rendszer minden tagjára ható korrekcióval lehetséges.

A leírt helyzet természetes következménye annak, hogy a mai magyar társadalom legtöbb tagjának nincs közvetlen tapasztalata a pszichológiai támogatás mikéntjéről, a közgondolkodás és a képzés jelenlegi állapota, hiányosságai még az általánosan alacsony szintű pszichológiai kultúráltságra utalnak. Ebből adódóan az átlagember nincs, és nem lehet tisztában a pszichológus érdemi munkájának feltételeivel, és munkaköri kompetenciájának határaival. Ennek megnyilvánulása, hogy a pszichológus számára sok helyen nincs biztosítva a bizalmi légkör kialakításához szükséges szeparált tér, és az is, hogy gyakran hosszú terápiát vagy pszichiátriai ellátást igénylő esetek megoldását várják el tőle.

Úgy érezzük, hogy a gyermekvédelem elhivatott dolgozói keresik a kiutat a fenti problémákból és a rendszer további átalakulás előtt áll. Ennek elősegítéséhez szeretnénk hozzájárulni a magunk szemszögéből. Véleményünk szerint a változás kiindulópontja lenne annak az elfogadása, hogy minden gondozottunk „speciális” az elszennvedett traumák következtében, és érzelmi támogatásra szorul. Ellátásukhoz emelni kell a pszichológiai kultúra színvonalát, terápiás jellegű eszközökkel kell bővíteni a nevelők pedagógiai eszköztárát is, és törekedni kell arra, hogy előbb-utóbb a szolgálatot magas önismereti igényvel és kultúrával rendelkező, team-munkához szokott szakemberek lássák el.

A pszichológus a rendszer tagjaként, a rendelkezésére álló eszköztárral nem vállalhatja fel a gondozottak terápiás ellátását. Véleményünk szerint elsődleges feladata, hogy ismeretei és „kiemelt” helyzetéből – a rálátást lehetővé tévő „kívülről is belülről” is helyzetből – adódóan információt adjon, képzése során továbbfejlesztett készségeivel – elfogadással, személyközpontúsággal, empátiával – az ellátás minden tagját támogassa, és nem utolsó sorban a rendszer fejlődési folyamatait katalizálja. Ennek szellemében az alábbi konkrét javaslatokat fogalmaztuk meg:

■ A rendszer egészét érintő javaslatok:

- Kapjanak nagyobb hangsúlyt a pszichológiai ismeretek, a tréning jellegű képzési formák a gyermek védelmében egymás mellé rendelt szakmák (pl. gyermekfelügyelők, nevelők) és különösen a vezetők alap- és továbbképzésében!

¹ A Budapest Főváros Önkormányzata és Pest Megye Önkormányzata által 2005 októberében közösen meghirdetett szakmai tanulmány pályázat első díjas munkája.

- Intézményen belül legyenek kodifikálva a döntési jogkörök és kompetenciák szintjei, törekedjünk az érdemi teamszerű együttműködés kialakítására! Ennek érdekében javasoljuk a szakmai önismereti- és szervezetfejlesztő tréningek támogatását.
- Országsszerte legyen biztosítva az intézmények számára közvetlenül elérhető pszichiátriai, illetve pszichoterápiás szakellátás.

■ A pszichológusra vonatkozó javaslatok:

- A szervezeti rendszerben a pszichológus tartozzon közvetlenül az igazgató, illetve a felső vezető alá, az otthon-, illetve csoportvezetővel mellérendelt viszonyban legyen! Több pszichológus alkalmazása esetén javasolt pszichológus-vezetővel, önálló szakmai egységként integrálni a csoportot a szervezetbe.
- Beszámolási kötelezettsége kizárólag a közvetlen felettese felé, a Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexében rögzített titoktartási szabályok betartásának figyelembe vételével legyen! Tevékenységének minősítése, az eredményesség sok tényezőzős jellege miatt, nem lehet teljesítményelvű.
- A gyermekközösségben töltött kötött munkaidejének törvényi szabályozását a terhelhetőség és a társszakmák (nevelési tanácsadó 19 óra.) normáinak figyelembevételével újra kell gondolni!
- Legyen a szupervízió és a továbbképzés a munkaidőben elszámolható és anyagilag – legalább részben – támogatott!

A gyermekvédelemben dolgozó pszichológusok között nagy az igény a szakmai együttműködésre. Ezt tanúsítja, hogy 2005. október 20-án a szervezők hívására nyolcvan jelentek meg az első, ún. „szakmai napon”. A műhely szervezésekor, annak ellenére, hogy az utazási költséget nem központi keretből biztosítottuk, és intenzív munkára hívtuk a kollégáinkat, túljelentkezéssel kellett számolnunk. A műhelyben végzett munka jó hangulatú volt, mindnyájunkat feltöltött energiával és bizalommal.

Feltétlenül szeretnénk folytatni ezt az önszerveződő és alkotó folyamatot a következőképpen:

■ Személyes találkozások:

- Évente egy háromnapos találkozás (30-50 fő) Salgótarjánban (NCSSZI-KK). Tervezett program: módszervásár
- Tematikus szakmai napok az NCSSZI-ben
- Konferencia

■ Folyamatos kapcsolattartás az interneten:

- Saját internetes portál, szakmai információk, módszertani leírások, esetelemzések, stb. gyűjteménye egy felkért szerkesztőbizottság gondozásában. Az írárok beküldésének motivációja és „honoráriuma” az anyagért adott akkreditációs pont lenne.
- Levelező- szupervíziós hálózat a területen elszigetelten dolgozó kollégák számára.

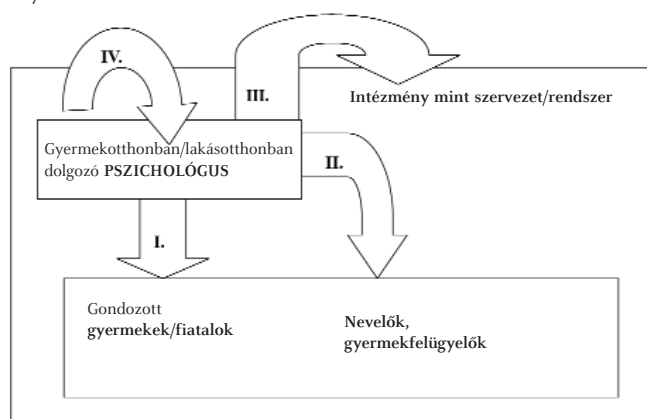
A Jelentés mellékleteként többek között elkészítettük a Gyermekotthoni pszichológusok Szakmai Protokollját. A dokumentumot a szakmai nyilvánosság elé bocsátjuk.

■ SZAKMAI PROTOKOLL GYERMEKOTTHONBAN VAGY LAKÁSOTTHONBAN DOLGOZÓ PSZICHOLÓGUSOK SZÁMÁRA

A gyermekotthonban/lakásotthonban dolgozó pszichológusok célcsoportjai

- I. A pszichológus mint a gondozott gyermekek/ fiatalok segítője
- II. A pszichológus mint a nevelők/gyermekfelügyelők támogatója
- III. A pszichológus mint az intézményi szervezet hatékonyságát növelő tényező
- IV. A pszichológus mint a pszichológusi szakma képviselője a gyermekvédelmi rendszerben

Gyermekvédelmi rendszer

■ I. A pszichológus mint a gondozott gyermekek/ fiatalok segítője

A gyermekek/fiatalok pszichológiai ellátását meghatározó körülmények:

A gondozott gyermekek/fiatalok jellemzői

1. Életkorilag heterogén csoport
2. Nemileg (általában) heterogén csoport
3. Etnikai hovatartozás tekintetében heterogén csoport
4. Mentális és pszichés állapot tekintetében heterogén csoport
(Nagy arányban fordulnak elő a pszichológusi kompetenciákat meghaladó súlyosságú problémákkal küszködő gyermekek/fiatalok is)
5. A vér szerinti család hatása lehet erős, direkt (ha van kapcsolattartás), vagy közvetett (ha nincs kapcsolattartás)

6. Általános és specifikus motiváció-hiány a pszichológussal való együttműködésre, rossz tapasztalatok, negatív érzés, ellenállás a helyzettel kapcsolatban

■ I. 1. A PSZICHOLÓGUS SZAKMAI CÉLKITŰZÉSEI:

A gyermekek/ fiatalok személyiségfejlődésének elősegítése, a társadalomba való zökkenőmentesebb beilleszkedésük segítése (l. 1. táblázat)

A gyermek/ fiatal vérszerinti szüleivel (hozzátartozóival) való kapcsolatának erősítése

Befogadó/elfogadó közösség kialakítása

1. Táblázat

A személyiségfejlődés elősegítésének területei

1. Önismeret elmélyítése
2. Traumatikus élmények feldolgozása
3. Adaptív konfliktuskezelés
4. Én-erő, önértékelés növelése
5. Önszabályozó funkciók erősítése
6. Szublimációs készség kialakítása
7. Kommunikációs készségek fejlesztése
8. Empátia, tolerancia, szolidaritás készségeinek fejlesztése
9. Kötődési készség fejlesztése
10. Autonóm személyiség kialakítása
11. Reális pályaválasztás elősegítése

■ I. 2. A PSZICHOLÓGUS KAPCSOLÓDÓ TEVÉKENYSÉGI KÖREI

- i. Elérhetőség biztosítása, rapport teremtés
- ii. Diagnosztika (igény szerint)
- iii. Megfelelő intervenciók tevékenységsszükségességének megállapítása, és megtervezése
- iv. Egyéni foglalkozások (2. táblázat)
  - feltáró, segítő, terápiás jellegű beszélgetés
  - terápiás jellegű játék, rajz, mese
  - tanácsadás
- v. Csoportos foglalkozások
  - kötetlen együttlét a gyermekekkel/ fiatalokkal, részvétel a csoportok életében
  - tematikus/kreatív csoportfoglalkozások
- vi. Szülőkonzultáció, szülő-gyermek mediáció
- vii. Esetmegbeszélő teameken való részvétel, illetve azok vezetése

2. Táblázat

A terápiás jellegű egyéni foglalkozások lehetséges formái

1. Szupportív terápia (támogatás, 'töltés')
2. Krízis-intervenció
3. Gyászmunka elősegítése
4. Szociális készségek fejlesztése
5. Indulati kontroll-fejlesztés

6. Agresszió-kezelés fejlesztése
7. Önismeret, személyes narratívák kialakítása
8. Énerősítés
9. Enyhe hangulatzavar kezelése, szorongáscsökkentés

A tanácsadás jellegű egyéni foglalkozások lehetséges formái

1. Pályaorientáció
2. Konfliktuskezelés
3. Életvezetési tanácsadás

A kompetenciahatárt meghaladó (nem végezhető) tevékenységek

1. Analitikus hosszútérápia
2. Személyiségzavarok kezelése
3. Közepes/súlyos szorongásos zavarok kezelése
4. Közepes/súlyos hangulatzavarok kezelése
5. Gondolkodási zavarok kezelése
6. Közepes/súlyos viselkedészavarok (evés, szexuális, anti-szociális, stb.) kezelése
7. Addikció kezelése

■ I. 3. A PSZICHOLÓGUSI TEVÉKENYSÉGEK VÁRHATÓ KIMENETEI A MUNKAFELTÉTELEK FÜGGVÉNYÉBEN

1. Nő a rapportkészség, bizalmi kapcsolat kiépül
  - HA a pedagógus-szerepbe lépés kivédhető
2. A pszichológiai segítségnyújtás elfogadása, használatának megismerése
  - HA a (nevelői) közösség nyíltan támogatja a kapcsolatot
3. Aktuális közérzet javulása, feszültség oldódása
  - Ha van objektív lehetőség intim tér kialakítására/indulatok feszültségoldó kiélésére
4. Siker/pozitív élmények számának növekedése
5. Terápiás hatás: önismeret, pozitív énkép, önfogadás, jövőkép, én-erő, érzelmi intelligencia...
  - HA van saját használatú terápiás helyiség
  - HA vannak specifikus terápiás munkaeszközök
  - HA a gyermek/ fiatal döntési lehetőségét elismerik a terápiás kapcsolat elkezdése/folytatása tekintetében
  - HA a pedagógus-szerepbe lépés kivédhető

A terápiás hatás tartósabb, általánosabb

- HA van lehetőség team-munkára (esetmegbeszélő csoporton a nevelői környezet összehangolására a terápiás munkával, célokkal)

A terápiás hatás *mélyebb*

- HA a pszichológus rendelkezik pszichoterápiás ismeretekkel
  - HA a pszichológusnak lehetősége van klinikai jellegű szupervízióra
  - HA „kvázi terápiás” közösség alakul ki, a gyermekek/fiatalok is egy közösség tagjainak érzik magukat, a közösségre jellemző megtartó erők működésbe lépnek
6. A csoportdinamikai folyamatok ismeretében hatékonyabb egyéni segítségnyújtás
7. Közösségépítés
- HA csoportfoglalkozások színtere, eszközei, keretei biztosítottak
  - HA van lehetőség team-munkára (a nevelői közösség mintaadó)
  - HA a pszichológus rendelkezik csoportvezetési gyakorlattal ill. páros vezetést igénylő csoportfoglalkozás esetén HA két pszichológus biztosított
8. Társas készségek fejlődése: kommunikáció, kooperációs készség, viselkedéskultúra...
- HA csoportfoglalkozások színtere, eszközei, keretei biztosítottak
9. A szülővel/más kötődési személlyel való aktuális kapcsolati nehézségek kezelése a kapcsolattartás ill. a hazagonozás érdekében
- HA a szülő együttműködő ill. van körülötte szociális háló

■ I. 4. A PSZICHOLÓGUS KIEMELTEN FONTOS TEVÉKENYSÉGI KÖRE: AZ INTÉZMÉNYBE ÉRKEZŐ GYERMEK/FIATAL SEGÍTÉSE

Szakmai célkitűzések

- a beilleszkedés segítése, empátikus hozzáállás kialakítása a közösségben, az érkező gyermek/fiatal személyes integritásának védelme (a bekerülés okozta sokk csökkentése).

Kapcsolódó tevékenységi körök

- Az érkező gyermekkel/fiattal rapport kialakítása, érzelmi támogatás, krízisintervenció
- Nevelői konzultáció: szakvélemények/diagnózis értelmezése, beilleszkedést segítő tevékenységek tervezése, várható nehézségekre való felkészülés

Várható kimenetek

- Beilleszkedési nehézségek csökkenése
- Magányosságérzés oldódik

- A gyermek személyiségének megfelelő közösségi szerep megtalálása (agresszív pozícióharc kivédése), beilleszkedési nehézségek megelőzése
- HA gyermek/fiatal érkezéséről előzetes tájékoztatás, megfelelő információk addigi fejlődéstörténetéről
- HA van lehetőség team-munkára

A pszichológus mint a nevelők/gyermekfelügyelők támogatója

■ II. 1. A PSZICHOLÓGUS SZAKMAI CÉLKITŰZÉSEI

- A. A nevelők/gyermekfelügyelők szakmai személyiségének támogatása, szakmai tudatosságának erősítése
- B. A nevelési elvek összehangolása, nevelési eszközök egyésítés
- C. Terápiás jellegű légkör kialakítása
- D. Belső, személyes szakmai kapcsolatok erősítése, kollégák közötti konfliktusok megelőzése, kezelése
- E. A nevelők/gyermekfelügyelők mentálhigiénéjének megőrzése, támogatása, kiegész-prevenció

■ II. 2. A PSZICHOLÓGUS KAPCSOLÓDÓ TEVÉKENYSÉGI KÖREI

- A. A nevelők/gyermekfelügyelők szakmai személyiségének támogatása, szakmai tudatosságának erősítése
- i. Egyéni konzultáció a nevelőkkel/gyermekfelügyelőkkel (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás)
- ii. Nevelői klub tartása (igény esetén szakmai ismeretek átadása)
- B. A nevelési elvek összehangolása, nevelési eszközök egyésítés
- iii. Csoportos konzultáció a nevelőkkel/gyermekfelügyelőkkel (esetmegbeszélés, információ- és ismeretátadás, problémafókuszú megbeszélés)
- C. Terápiás jellegű légkör kialakítása
- D. Belső, személyes szakmai kapcsolatok erősítése, kollégák közötti konfliktusok megelőzése, kezelése
- iv. Team vezetése (l. 3. táblázat)
- v. Mediációs jellegű segítségnyújtás kollégák közötti konfliktus esetén VAGY külső szupervízió szervezése
- E. A nevelők/gyermekfelügyelők mentálhigiénéjének megőrzése, támogatása, kiegész-prevenció
- vi. Hozzáférhetőség személyes problémával való megkeresés esetén, megfelelő szakemberhez irányítás (a probléma felvállalása – módja, mélysége – a pszichológus autonóm szakmai döntése)

3. Táblázat

Pszichológus(ok) által vezetett nevelői team (intézményvezető nem vesz részt) lehetséges formái

1. Ventiláció
2. Esetmegbeszélés
3. Szupervíziós jellegű segítségnyújtás
4. Konfliktuskezelési készség fejlesztése
5. Team-építés
6. Témacentrikus csoportfoglalkozás

HA a team-munka feltételei biztosítottak (munkaidőnek számít, kötelező, ajánlott a heti, de minimum havi rendszeresség)

■ **II. 3. A PSZICHOLÓGUSI TEVÉKENYSÉGEK VÁRHATÓ KIMENETEI A MUNKAFELTÉTELEK FÜGGVÉNYÉBEN**

1. A nevelő/gyermekfelügyelő jobban megérti a gyermek/fiatal 'működését', reakcióit
2. A nevelő/gyermekfelügyelő szakmai személyisége erősödik, reflektív képessége fejlődik, kompetenciája nő a speciális pedagógiai helyzetek kezelésében.

3. Információs rések csökkennek, koherensebb nevelési környezet alakul ki

- HA a team-munka feltételei biztosítottak (munkaidőnek számít, kötelező, minimum havi rendszeresség)

4. Pszichológus(ok) által vezetett nevelői team (intézményvezető nem vesz részt) működése esetén várható kimenetek:

- a) Az együttműködési készség nő a csoporton belül
- b) Nyílt kommunikáció a csoportban
- c) „Kvázis terápiai” közösség alakul ki, a gyermekek/fiatalok is egy közösség tagjainak érzik magukat, a közösségre jellemző megtartó erők működésbe lépnek
- d) Nő a nevelők/gyermekfelügyelők motivációja, elégedettsége – fluktuáció csökken, kiegész megelőzése
- e) Javul a konfliktuskezelési készség
- f) Csökken az előítéletes viselkedés, a negatív sztereotípiák visszaszorulnak

5. Konfliktus esetén is összetartó, összedolgozó kollégák

6. Nyílt kommunikáció a konfliktus résztvevői között

- HA külső szupervízió elérhető, anyagilag támogatott

7. A személyes problémák hatóköre csökken ill. hatékony megelőzése a pszichoszomatikus tünetek kialakulásának és a kiegésznek

■ **III. A pszichológus mint az intézményi szervezet hatékonyságát növelő tényező**

■ **III. 1. A pszichológus szakmai célkitűzései**

A. A szervezeti működés erősítése, a szervezeten belüli kommunikáció elősegítése

B. Szemléletformálás: a szemléletmód egységesítése a szakmai elvek mentén, a gyermeki jogok és a pszichológiai szempontok maximális érvényesítésével

C. Munkaerő gazdálkodás és erőforrás-menedzsment: a szerepelvárások tisztázása, a szerepidentitás erősítése

D. Terápiás jellegű közösség létrehozása, a traumatizáló hatások tudatosítása és csökkentése

■ **III. 2. A PSZICHOLÓGUS KAPCSOLÓDÓ TEVÉKENYSÉGI KÖREI**

- i. Közreműködés a munkatársak kiválasztásában, javaslat-tétel
- ii. Vezetői konzultáció
- iii. Részvétel az intézményi szintű döntések előkészítésében, az intézmény arculatának, 'nevelési ars poetica'-jának, az intézményhez tartozás identitásának kialakításában,
- iv. Team vezetése (team-építés, kommunikációs tréning...)
- v. Pszichoedukáció (aktuális/lehetséges problémák felvetése, elemzése, megoldásmódok kidolgozása)
- vi. Működés monitorozása, fejlesztési lehetőségekre javaslat-tétel
- vii. Kutatások szervezése, bonyolítása, publikációk készítése

■ **III. 3. A PSZICHOLÓGUSI TEVÉKENYSÉGEK VÁRHATÓ KIMENETEI A MUNKAFELTÉTELEK FÜGGVÉNYÉBEN**

1. Magasabb szintű együttműködés/kapcsolattartás, jobb információ-áramlás
2. Kompetencia-határok egyértelműbbé válása
3. Egyértelmű alapelvek megfogalmazása és betartása
4. A környezet átláthatósága nő a gyermekek/fiatalok számára, nő a biztonságérzetük
5. Erősödik a gyermekek/fiatalok kötődése az intézményhez, ezáltal nő a motivációjuk az intézmény által felállított szabályok betartására
6. Mentálhigiénés védelem kultúrájának erősödése
7. Terápiás jellegű szemlélet- és működésmód kialakulása/megerősödése
8. Szervezeti szinten nő a dolgozók elégedettsége, csökken a kiegész és a fluktuáció

• HA az intézményvezető/igazgató a pszichológust mint szervezetpszichológust elismeri ÉS a direkt hatás gyakorlásához szükséges feltételeket biztosítja (l. 4. táblázat)

4. Táblázat

A szervezetre/rendszerre való direkt hatás gyakorlásához szükséges feltételek**A szervezeti felépítés tekintetében**

1. A pszichológus közvetlenül az igazgató/intézményvezető alá tartozik (több pszichológus esetén önálló szakmai egységként integrálódik a szervezetbe, pszichológus végzettségű vezetővel)

2. Elegendő idő biztosítása ahhoz, hogy a pszichológus a rendszer adminisztratív és gyakorlati működési elvét is megismerje, annak szerves része legyen

3. Fórum teremtése arra, hogy mindenki beszámolhasson munkájáról, megerősítést kaphasson annak fontosságáról, speciális jelentőségéről

Az infrastruktúra és eszközellátottság tekintetében

4. 'Bázis' hely biztosítása (önálló, zárható munkahelyiség)
5. Önállóan használt számítógép, Internet-hozzáféréssel, tűzfallal
6. Flotta mobiltelefon
7. Önálló költség-igény jogosultság munkaeszközökre és irodaszerekre

A munkaszervezés (munkaidő, adminisztráció, beszámoltatás) tekintetében

8. I. Munkaköri Leírás-javaslat ill. Szakmai Protokoll vonatkozó részei

A társszakmák képviselőivel való együttműködés tekintetében

9. Szakmai kapcsolattartás lehetősége biztosított (fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, pszichiáter, gyermekorvos, család-gondozó)

A pszichológus képzettsége tekintetében

10. A pszichológus rendelkezik a megfelelő képzettséggel
11. A pszichológus rendelkezik kellő szakmai tapasztalattal
12. Szupervízió elérhető, anyagilag támogatott

■ IV. A pszichológus mint a pszichológusi szakma képviselője a gyermekvédelmi rendszerben

■ IV. 1. A PSZICHOLÓGUS SZAKMAI CÉLKITŰZÉSEI:

A. A gyermekek/ fiatalok érdekeinek képviselője a gyermekvédelmi rendszerben: a gyermekek/ fiatalok gondozását érintő rendszer-szintű döntések megalapozottságának elősegítése

- B. A szakmai tudatosság, igényesség, fejlődés biztosítása
- C. A saját mentálhigiéné karbantartása

■ IV. 2. A PSZICHOLÓGUS KAPCSOLÓDÓ TEVÉKENYSÉGI KÖREI

A. A gyermekek/ fiatalok érdekeinek képviselője a gyermekvédelmi rendszerben: a gyermekek/ fiatalok gondozását érintő rendszer-szintű döntések megalapozottságának elősegítése

- i. Pszichológiai vélemény készítése (l. 5. táblázat)
- ii. Kapcsolattartás, konzultáció külső szakellátó szervekkel (terápiás intézményekkel ill. gyámügyi szervekkel)
- iii. Féléves munkaterv ill. beszámoló készítése

B. B. A szakmai tudatosság, igényesség, fejlődés biztosítása

- iv. A Pszichológus Szakmai Etikai Kódexnek megfelelő szakmai tevékenység
- v. Folyamatos önképzés (konferencián, műhelyen, tréningen, formális képzésen való részvétel), önismeret fejlesztése
- vi. Szupervízióon történő részvétel
- vii. Aktív szakmai kapcsolatépítés
- viii. Publikációk, előadások
- ix. Kutatásban való részvétel

C. C. A saját mentálhigiéné karbantartása

x. Kiegészítő tudatos védekező technikák alkalmazása

5. Táblázat

Pszichológiai vélemények lehetséges formái

1. Éves felülvizsgálathoz ill. fejlesztési tervhez kapcsolódó pszichológiai jellemzés
2. Célirányos vélemény a gyermeket érintő kérdésekben (pl. gondozási hely megváltoztatása, kapcsolattartás, beiskolázás)

■ IV. 3. A PSZICHOLÓGUSI TEVÉKENYSÉGEK VÁRHATÓ KIMENETEI A MUNKAFELTÉTELEK FÜGGVÉNYÉBEN

1. Jobb esetcentrikus információ-áramlás a gyermekvédelmi intézmények között

2. Tervszerű, pszichológiailag megalapozott döntések

• HA rendelkezésre állnak a szükséges explorációs körülmények (együttműködés/kommunikáció a témában érintett résztvevőkkel) ill. diagnosztikai eszközök

3. Pszichológusi munkatevékenységek átláthatósága javul, jobb kihasználtság

• HA a pszichológus adminisztrációs kötelezettségei egységesítettek (a törvényi előírások mentén)

• HA a pszichológusnak csak az igazgató/intézményvezető felé van beszámolási kötelezettsége

• HA tartalmi vonatkozásokban csak a Pszichológus Etikai Kódex iránymutató, különös tekintettel a titoktartási kötelezettségre

• HA a gyermekvédelmi szakemberek/intézmények között van együttműködés, ha igénylik a pszichológus közreműködését

4. Szakmai tudatosság, igényesség

5. Szakmai rálátás megőrzése

6. Minta-adó, nyugodt, kiegyensúlyozott viselkedés a munkahelyen

7. Jó munka-kapcsolat a kollégákkal

8. Elégedettség (kiegészítő megelőzése)

• HA biztosított a szakmai autonómia, a kompetencia-határok tiszták

(l. 6. táblázat)

9. Megfelelő képesítés/készségek megszerzése ill. fejlődése

10. Szakmai identitás fejlődése

11. Kiegészítő megelőzése

• HA megfelelő szakmai tapasztalat megszerzésére lehetőség biztosított (l. 7. táblázat)

6. Táblázat

A szakmai autonómia, tiszta kompetencia-határok feltételei

1. Terápiás kapcsolatot gátló szerepek/tevékenységek ki vannak iktatva
2. Saját használatú terápiás helyiség biztosított
3. Szakmai eszközök rendelkezésre állnak
4. Szervezeti elhelyezkedésben a pszichológus közvetlenül az igazgató alá tartozik

7. Táblázat

Megfelelő szakmai tapasztalat megszerzéséhez szükséges feltételek

1. Szakképzettség (önismeret is!)
2. Szupervízióra van lehetőség ill. támogatott
3. Továbbképzésekre van lehetőség ill. támogatott
4. Külső kapcsolatok más (terápiás) intézményekkel

Dr. Hantos Ágnes

ÉN-TÉR-KÉP

■ AVAGY – A MŰVÉSZETEK NYELVÉN A GYERMEKVÉDELEMBEN

A 2006. április 20–május 4-e közt rendezett Gyermekvédelmi Napok keretében a szakembereknek szóló programok mellett bemutatkoztak a gyermekalkotók és alkotóműhelyek is a Jövő Házában.

A programsorozat nem előzmény nélküli. A Fővárosi TEGyESz kezdeményezésére szerveződött 2004-ben a Művészette-

rápia a gyermekvédelemben című *Gyermekvédelmi Szakmai Nap*, ami 2005-re egy –, majd végül az idei évre, két hetes rendezvénysorozattá bővült.

A Gyermekvédelmi Napokat a Fővárosi TEGYESZ és a Pest Megyei TEGYESZI együttműködésben szervezte és bonyolította, a Fővárosi és a Pest Megyei Önkormányzatok, valamint a ICSSZEM anyagi támogatásával.

E szakmai találkozók jelentőségét, egyben sikerét is növelte, hogy az elméleti közelítés mellett, az érintettek, azaz a gondoskodásban élő gyermekek és az intézmények is **jelen voltak, különösen alkotásaik által.**

Ugyanakkor a képi nyelv alkalmazásával megvalósult az alkotók és befogadók közvetlen, széles körű kapcsolata. Ez **felhívta a figyelmet a gyermekvédelemben élők alkotásai iránti nem várt közérdeklődésre, és ebben rejlő lehetőségekre is.** Az alkotások és az általuk feltárolt világ adott módot, hogy a gondoskodásban élő gyermekek „emberi arca” megmutatkozzon az ide látogatók számára a ráció mellett az érzelmekre is közvetlenül ható nyelven: megteremtődött a közlés, a megismerés, az azonosulás, az együttér-

zés lehetősége, a művészeti nevelés eszközeire, eredményeire építve.

Megélnékül az alkotó-műhelyek iránti igény: egyre sokasodtak, újraszerveződtek. Megmutatkozott erőteljes együttműködési szándékuk az átalakuló gyermekvédelemben.

Először a Józsefvárosi Galériát nőtte ki a **vizuális műhelyek** kiállítása, a következő évben a Millenáris Oldalhajója bizonyult szükségesnek a kiállítók létszámának növekedése és az egyes műhelyek gazdag anyaga miatt. A 2006-os évben, ugyan ezen a helyszínen – új nevén a Jövő Házában –, az Oldalhajó mellett, a Csiga Galé-

